

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل: کلبه قوانین مصوبه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاكرات مجلسین - اخبار مجلس - انتصابات - آگهیهای رسمی و قانونی

ضمیمه شماره ۱۹۳۳

شنبه ۱۳ شهریور ۱۳۳۰

سال هفتم

شماره مسلسل ۱۸۸

دوره شانزدهم مجلس شورای ملی

مذاكرات مجلس شورای ملی

جلسه ۱۸۸

صورت مشروح مذاكرات مجلس روزيك شنبه

۷ مهر ماه ۱۳۳۰

فهرست مطالب:

- ۱- تصویب صورت مجلس.
- ۲- بیانات آقای رئیس دائر بحفظ اصول مشروطیت و آزادی.
- ۳- اخذ رأی و تصویب دوفوریت لایحه راجع به حمایت کارگران مسلول.
- ۴- تصویب سه فوریت و مذاکره در طرح پیشنهادی راجع بنطق قبل از دستور.
- ۵- تقدیم تقاضای دومه تمدید حکومت نظامی در هفت نقطه خوزستان بوسیله آقای وزیر جنگ.
- ۶- بقیه مذاکره و تصویب طرح پیشنهادی راجع بنطق قبل از دستور.
- ۷- ختم جلسه بعنوان تنفی.

***

مجلس ساعت ۹ و ۴۰ دقیقه صبح برپاست آقای رضاحکمت تشکیل گردید

۱- تصویب صورت مجلس

رئیس - صورت غائبین جلسه قبل قرائت می شود.

(بشرح زیر قرائت شد)

غائبین با اجازه - آقایان: یوسف شکرانی، دولت آبادی، اورنگ موسوی بزرگ نیا، مجید موقر، سالار ستندچی اردلان، سرتیپ زاده، فضرفری، حکیمی ارباب، رستم گیو، اللهیار صالح، دکتر شایگان، طباطبائی، آزاد، خزیمه عالم نصرالله شادلو، عرب شیبانی، ناصر صدیقی غائبین بی اجازه - آقایان: صدر میر حسینی، جواد مسعودی - امیر انشاری

حافظی - نفع الاسلامی - امیری قراقرزو فتعلی افشار - تیمورتاش - خسرو تفتانی دیرآمدگان با اجازه - آقایان: محمد علی منصف و حسن اکبر هر یک دو ساعت دیرآمدگان بی اجازه - آقایان: پرومند وهرانی هر یک ۳۰ دقیقه

رئیس - نسبت بصورت مجلس نظری هست؟ آقای تیمورتاش نظری دارید بفرمائید.

تیمورتاش - بنده واقفاً بزبانم الکن است از تشکر نسبت به همه نمایندگان

و مرحمتی که همه آقایان نمایندگان محترم نسبت بنده فرمودند و در اثر اصرار جمعی از دوستان با کمال میل و افتخار بمجلس مراجعت کردم و فقط در اثر این استدلال که معقول نباشد که ایشان در موقع خطر سنگر را ترک بکنند ضمناً عرض مختصر دیگری که بعنوان خیر داشتم ..

رئیس - آقای تیمور تاش صورت مجلس مطرح است اینها بصورت مجلس مربوط نیست

فراهرزی - جناب آقای رئیس این ۵ و ۶ ماه اخیر معمول بوده

رئیس - خیر در صورت مجلس فقط باید مطالبی که مربوط بصورت مجلس است گفته شود

تیمورتاش - بنده عرض دیگری نداشتم فقط مطلبی بود راجع بشخص خودم است خواستم عرض کنم و آن اینست که چون بنده با برادر هم هوشنگ تیمور تاش خیلی شباهت دارم برای اینکه رفع شباهت بشود بنده سیلهای خودم را تراشیده ام (خنده نمایندگان)

رئیس - آقای فراهرزی

فراهرزی - بنده هم میخواستم که اظهار خوشوقتی و اظهار امتنان بکنم از آقای تیمورتاش که خواهش ما را قبول کرد و بمجلس تشریف آوردند و مخصوصاً شنیده ام بمناسبت شکایتی که بشورای امنیت شده است آقایان تصمیم گرفته اند که تا آخر دوره پشتیبان دولت باشند (احسنت)

رئیس - آقای کشاورز صدر

کشاورز صدر - بنده میخواستم یادآور شوم که طبق ماده ۹۰ در جلسه گذشته تقاضا کردم و هو کول بامروز شد رئیس - آقای بیراسته نسبت بصورت مجلس نظری دارید؟ (بله) خواهش میکنم

راجع بصورت جلسه بفرمائید پیراسته - بنده در جلسه گذشته ضمن اظهاراتم بمرض رساندم که هدف و ادراک مبارزه اینکه راجع بنفت داریم شرکت فاصب است و دولت انگلیس نیست و اعتراضی که ما بدادگاه لاهه داشتیم این بود که دادگاه لاهه صالح برای رسیدگی به موضوع نیست حالاً خبری که رسیده است البته از طرف دولت این خبر تأیید نشده

است اینستکه دولت انگلیس بشورای امنیت این کار را ارجاع کرده است بنده خواستم عرض کنم که همان نظری را که نسبت به دادگاه لاهه داشتیم همان نظر راجع به شورای امنیت هم هست زیرا شورای امنیت بهیچوجه صالح برسد کی نیست

رئیس - آقای پیراسته اینها مربوط بصورت مجلس نیست.

پیراسته - و فرد فرد ملت ایران با این موضوع مخالف است (صحیح است)

رئیس - آقای صدر زاده نسبت بصورت جلسه اعتراضی دارید؟ (بله) بفرمائید.

صدر زاده - در جلسه قبل جمله ای بنده بعنوان اعتراض در صورت جلسه عرض کردم که چند کلمه آن زیادی است اصلاح می کنم و بیدم باداره تندنویسی

رئیس - بسیار خوب اصلاح می شود آقای کتبه

کتبه - در صورت مجلس که چاپ و توزیع شده بنده دیدم که راجع بتأمین جانی و تأمین افراد يك صحبتها شده من مقتضی میدانم که مقام ریاست نسبت باین موضوع يك توضیحی بفرمائید

رئیس - در صورت مجلس نظری نیست؟ (اظهاری نشد) صورت مجلس

شا این جا این نظامنامه را باید در دسترس
اصلاح می کنید ضمناً خواستیم عرض کنیم
این طوماری است که آقای مکی فرستاده
اند که اینجا تقدیم مقام ریاست میکنیم
آشنیانی زاده - اصلاحیه بود اصلاح
کرده اند

فاخر زاهد - این نامه آخر است
- رئیس - آقای نبوی مخالفند
نبوی - بله
رئیس - آقای مغیر فرهنگد شما
موافقند ؟
مخبر فرهنگد بله
رئیس - بفرمائید
مخبر فرهنگد - عرض کنم بنده

موافق هستم با واگذاری قسمتی از وقت
قبل از دستور یعنی با این طرحی که داده
شده است. برای اینکه بطوریکه آقای
سائری زاده فرمودند ، یک مطالبی است
که باید خارج از متن گفته شود دولت کرات
را باید بدولت داد. با این کاملاً موافقم
ولی با یک شرط که ما قرار بگذاریم هر
هفته دو مرتبه یا سه مرتبه صحبت بکنیم
اگر نباشد هفتی هفت روز را قبل از
دستور صحبت بکنیم دیگر بلوا بچ نمیبریم
و بنده پیشنهاد خواهم کرد در موقع طرح
که هفتی سه روز نطق قبل از دستور باشد
و بقیه نباشد (شوشتری - آقا حالا هم
هفته سه روز است) اگر حالا هم سه روز
است یک روز یا دو روز در هفته باشد بنده
از موقع افتتاح می کنم این تلگرافات و
مکتوباتی است که در شب قاصد از همدان
آورده تقدیم کنیم و الان هم در تلگرافخانه
متحصن هستند و تلگراف های متعددی
کرده اند و مدردی خودشان را با اهالی
تهران ابراز کرده اند

رئیس - بفرمایید سوم طرح رای
گرفته می شود ، آقایانی که موافقت قیام
بفرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد.
اصل طرح پیشنهادی مطرح است . آقای
نبوی .

شوشتری - آقای وزیر جنگ تشریح
آوردند
نبوی - آقایان تصدیق خواهند
فرمود که مجلس برای نطق قبل از دستور
ایجاد نشده ایجاد مجلس برای یک کار
های دیگر بوده (آشنیانی زاده - برای
نطق نبوده) (دکتر طبیب پس این تریبون
برای چیست) ؟ اگر بآمار این یک سال
ونیم گذشته نگاه کنید (آزاد - همیشه
اینطور بوده) تصدیق خواهید فرمود که
مجلس در این مدت هیچ کار نکرده است
صد ما طرح ولایه در روی میز جناب
آقای رئیس هست که اهمیت آنها مورد
تصدیق همه آقایان است و فوریت هم داشته
و حتی بعضی از آنها دیگر موضوعش گذشته
و حتی این بود که مجلس با آنها در همان موقع

وقت مباد و آنها را رسدگی میکرد و
نکردند آقایانی که میخواهند تصویب تشریح
بیاورند یا در مجلس باشند یا بخوانند و در
اسم بنویسند یک فکری کرده اند که دیگری
زحمت بکشد و برای شان وقت بگیرد و بیاورد
صحبت بکنند ، این درست نیست آقا در
گذشته وقت مجلس صرفه نطق قیام از
دستور شده (صحیح است) از نطق قبل از
دستور حاصلی برای مملکت نیست (صحیح
است) بنده تصدیق می کنم که گاهی مطالبی
است که باید حتماً گفته بشود ، ولی بقدری
که آن مطالب باید گفته شود در آیین نامه
اجازه داده شده که آقایان بیاورد جلو تر
اسم بنویسند و از اسم نوشتن شان استفاده
کنند و یک ربع صحبت کنند و در یک ربع
هم مطالب را می شود بیان کرد ، این یک
ربع را اگر بخواهید بدو نفر تقسیم کنید ،
و پنج دقیقه بدهید ، آن یک نفر بآن پنج
دقیقه یا سه دقیقه اکتفا نخواهد کرد اینها
چیزهایی است که مشهود است و مادامی
دیده ایم (دکتر طبیب - فقط یک نفر است
آقا) یک نفر به آن چند دقیقه که اجازه
داده شده اکتفا نخواهد کرد و از آن تجاوز
خواهد کرد و یا از مجلس اجازه خواهد
خواست و نتیجه این خواهد شد که حالا بعد
از سه ربع کارهای مجلس اگر انجام میشود
آنوقت انجام نخواهد گرفت. ما نیز داریم
یکی دو ماه به آخر دوره مانده نمایندگان
بیشتر ب فکر ولایات مبادند و از حوزه انتخابیه
میخواهند صحبت کنند و این طرح برای
اینست که یک دوسو بهائی برای حوزه
های انتخابیه خودشان بکنند (یکی از
نمایندگان - مانی ندارد) ولی آقایان تریبون
دلسوزها اینست که صلاح فکر حوزه انتخابیه
خود باشیم ، برای مملکت کار کنیم و مملکت را
جلو ببریم آنوقت تمامه و کلیمه در حوزه های
انتخابیه متوجه خواهند شد. والا اگر ما
از طریق نطق قبل از دستور ساعت های
متوالی بحث کنیم و با آنها و مدهای توغالی
بدهیم یک روزی این کشف خواهد شد
و از ما خواهند رنجید بنابراین الان بعد
از چند روز که مجلس تقریباً تعطیل بوده
و مجلس در این ششماه آخر تقریباً بیچار
نکرده ، من از آقایان تقاضا می کنم که
این طرح را پس بگیرند ، این طرح هم
تصویب نخواهد شد ، زیرا پیشنهادات
زیادی خواهند داد و وقت را خواهد
گرفت .

رئیس - آقای صفائی
صفائی - متأسفانه آقایانی که معتقد
بودند باید کار بیشتر کرد و حرف کمتر
زد در این مورد خاس حرف بیشتر زدند
اصلاً موضوع جدیدی مطرح نیست طبق
نظامنامه سه نفر حق دارند سه ربع حرف
بزنند . گفته شد این سه ربع ساعت را
اگر پیش آمده کردار مهمی اتفاق افتاد

رئیس - آقایان تصدیق خواهند
فرمود که مجلس برای نطق قبل از دستور
ایجاد نشده ایجاد مجلس برای یک کار
های دیگر بوده (آشنیانی زاده - برای
نطق نبوده) (دکتر طبیب پس این تریبون
برای چیست) ؟ اگر بآمار این یک سال
ونیم گذشته نگاه کنید (آزاد - همیشه
اینطور بوده) تصدیق خواهید فرمود که
مجلس در این مدت هیچ کار نکرده است
صد ما طرح ولایه در روی میز جناب
آقای رئیس هست که اهمیت آنها مورد
تصدیق همه آقایان است و فوریت هم داشته
و حتی بعضی از آنها دیگر موضوعش گذشته
و حتی این بود که مجلس با آنها در همان موقع

گاهی باین اشکال نظری بر میخوریم
عز سورتی که تصور می میکنم در اصل
موضوع اختلافی نباشد در آیین نامه
باز بکنیم تا اینکه جناب آقای نبوی نگران
بشوند و دعوت بکنند که کار بکنند پیش از
حرف (صحیح است) مخصوصاً که در اینجا
فد شده که از سه ربع ساعت هم تجاوز
نکنند و این فید هم برای آن شده که آن
تجدید هائی که میشد هم امکان نشود
بنابراین تصویب این طرح نظر آقای نبوی
را نیز تأمین می کند و من معتقد بودم که
ایشان برای این نظرشان بیایستی موافقت
بکنند که این طرح تصویب بشود در حال
در این طرح چیز تازه ای نیست طبق
نظامنامه سه نفر حق داشتند که سه ربع
ساعت حرف بزنند در این طرح گفته شده
است که از سه ربع تجاوز نکند و اگر ضمناً
بیش آمد مهمی شد یک نفر بتواند پنج
دقیقه اش را بخش دیگری که پیش آمده
کرده ، سیلی آمده ، حریق شده ، امر
فوق العاده در شهرستان اتفاق افتاده بتواند
از پشت این تریبون بمرض نمایندگان
مجلس شورای ملی برساند و نظر دولت را
جلب بکنند (صحیح است) بنابراین من
خیال می کنم که جناب آقای نبوی اگر
مخالفت خودشان را پس بگیرند بهتر است
و ضمناً اینکه نگران شدند پیشنهادات
زیادی خواهد شد باید بگویم جای پیشنهاد نیست .
اصلاً هر پیشنهادی در این زمینه بشود
مربوط به موضوع نخواهد بود چون مربوط
به موضوع نخواهد بود ، طرح نخواهد شد
اینست که من استدعا می کنم ایشان با این
موضوع موافقت بفرمایند در مواقعی که
واقفاً برای انجام اوامر ضروری و مطالبی
مهم سخنی لازم است اشکالی پیش نیاید
(صحیح است)

رئیس - پیشنهادهای برای کفایت
مذاکرات رسیده است که قرائت میشود
غلامرضا فولادوند (منشی) -
آقای دکتر سید امامی پیشنهاد کفایت
مذاکرات فرموده اند ، آقای کشاورز صدر
هم نظیر این پیشنهاد را داده اند
رئیس - آقای دکتر سید امامی
دکتر سید امامی - چون باندازه
کافی روی این موضوع صحبت شده است
بنده پیشنهاد کردم که مذاکرات کافی باشد
چون لوایح مهمی جزو دستور هست و
لایحه نظام وظیفه هم الان در دستور است
اینست که میخواستم استدعا کنم مذاکرات
کافی باشد که آن لایحه زودتر مطرح بشود
ضمناً یک تلگرافی هم راجع به بریق میانه
از آنجا رسیده است که تقدیم مقام ریاست
می کنم .

رئیس - آقای هوشتری مخالف کفایت
مذاکراتند . بفرمائید
شوشتری - بسم الله الرحمن الرحیم
ما وقتی بنا بشود آیین نامه را توجه نکنیم

مدت حکومت نظامی منقضی می شود اینست
که لایحه تعدید حکومت نظامی برای مدت
دوماه دیگر تهیه شده و تقدیم می شود و
بدینوسیله استدعای تصویب آنرا دارد
**(۶- بقیه مذاکره و تصویب طرح
پیشنهاد راجع به ترتیب نطق های
قبل از دستور)**
رئیس - حالا پیشنهادات مربوط
طرح پیشنهادی قرائت میشود آقایان کشاورز
صدر و مدنی مردوبک پیشنهاد داده اند آقای
کشاورز صدر پیشنهاد کرده اند که بر دواز
جمله (بیش از سه ربع ساعت) اضافه شود
مگر با تصویب مجلس و آقای معین هم
پیشنهاد کرده اند مگر با اجازه مجلس
شورای ملی . آقای معین

معین - بنده نظرم در این پیشنهادی
که عرض کردم که با اجازه مجلس با شخصی
که قبل از دستور صحبت می کنند بشود
اضافه وقت داد از این سبب است که بسیاری
از موارد مجلس شورای ملی بیایستی نمایندگان
وقت بدهند تا نظریات خودشان را در
اینجا بگویند اگر این کار لزوم نداشته باشد
که مجلس باین نمایندگان اجازه نمیدهد
ولی ماحق خودمان را که نباید از خودمان
ساقط بکنیم حالا بنده برای نمونه یک
موردی را عرض می کنم ، چند روز قبل از

این ما حاجت پیدا کردیم که با کفایت اجازه
بدهیم که نظریات خودشان را مشروحتر
بگویند در یکی از قوانینی که طرح میشد
که اینجا نمی توانست خارج از موضوع
صحبت بکنند و مجلس برای اینکه خواست
اعلام بکنند که اینجا آزادی افکار هست
و شایع معترض و غیره بیهشت سر هم رای
داد و این موقفیت را بدست آنها دادا اگر
این اجازه نبود ما نمیتوانستیم این نظر را
اعمال کنیم . حالا هم همینطور که در
آیین نامه اصلی ذکر شده این حق را از
خودمان ساقط نکنیم و موافقت بکنیم برای
اینکه اگر مجلس مقتضی دانست بشاید گاهی که
قبل از دستور صحبت میکنند بتوانند تعدید
داد (صحیح است)

رئیس - آقای نبوی مخالفند (بله)
بفرمائید .
نبوی - بنده با اصل لایحه مخالف
بودم ولی در این مورد خیال می کنم نظر
جناب آقای معین تأمین است برای اینکه
وقتی این قانون گذشت این کسانی که
اجازه بگیرند از آن کسانی که اسم نوشته اند
میشوند قائم مقام آنها و آنها مطابق آیین نامه
قبل حق دارند تقاضای تعدید وقت کنند
بنابراین پیشنهاد لازم نیست و در آیین نامه
مشود .

(شرح زیر قرائت شد)
پیشنهاد میکنم شرح زیر ضمیمه طرح
معرضه شود

با اجازه مجلس شورای ملی هم نمیتوان
بیش از سه ربع ساعت نطق قبل از دستور نمود
رئیس - چون خلاف این تصویب
شده نمیتوان آنرا مطرح کرد پیشنهاد
آقای ملک مدنی قرائت میشود
(شرح زیر قرائت شد)

تبعیه زیر را پیشنهاد می کنم ،
نقتهای قبل از دستور نباید از سه
ربع ساعت در هر جلسه بیشتر طول بکشد .
رئیس - این در آیین نامه هست .
رای گرفته می شود باصل این طرح آقایانی
که موافقت قیام فرمایند (اکثر برخاستند)
تصویب شد

(۷- ختم جلسه بعنوان تفسی)
رئیس - حالا با اجازه آقایان چند
دقیقه تنفس داده می شود آقای دکتر
شایگان هم در جلسه پیش گویامی خواستم مطابق
ماده ۹۰ صحبت کنند نوبت ایشان محفوظ
است برای جلسه بعد

(مجلس ساعت ۴ و ۱۰ دقیقه بعنوان
تنفس تعطیل و دیگر تشکیل نگردید)
رئیس مجلس شورای ملی -
رضا حکمت